

Når kalver reiner i Forollhogna?

Forollhogna våren 2016

Under strukturtellingene i Forollhogna høsten 2015 var det relativt lite brunst å se i villreinflokkene. Forskere fra Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) som har gjennomført strukturtellingene i Forollhogna i en årrekke reagerte på den seine brunsten. Flere i fjelloppsynet har også lagt merke til at brunsten har vært sein de siste årene.

Med dette som bakgrunn ble en enige om å gjennomføre en inngående undersøkelse for å kartlegge kalvingstidspunktet hos villreinen i Forollhogna. Tilsvarende ble gjort på 1980 tallet og en har derfor muligheter for å se om kalvingsperioden har endret seg.

Konsekvenser av forsinket brunst

Normal drektighetstid hos villrein er 225 dager og kalvingstidspunktet avgjøres av flere faktorer. Kalvingstidspunktet varierer mellom de ulike villreinområdene i Norge og villreinen i Forollhogna er kjent for å komme tidlig i brunst og ha påfølgende tidlig kalving⁴. Forsinket kalving kan blant annet skyldes lav voksenbukk-andel og sein brunst, eller stor grad av ombrunst hos simlene¹. Lav voksenbukk-andel i bestanden kan påvirke kalvingstidspunktet ettersom voksne storbukker lettere stimulerer simlene til brunst enn hva de yngre bukkene gjør².

Forsinket kalving gir naturlig nok lavere høstvekter/slaktevekter og kalvene blir dårligere rustet til å klare seg over vinteren fordi de ikke får opparbeidet gode nok fettreserver^{3,4}.

Forankring blant rettighetshaverne

Under rettighetshavermøtet for Forollhogna villreinområde ble det gjort et klart vedtak blant rettighetshaverne om at utvalget skulle involvere forskninga og oppsyn for å gjøre en nærmere undersøkelse av kalvinga i Forollhogna i 2016. Til årsmøtet i Forollhogna var planen for prosjektet i grove trekk klar. Olav Strand fra NINA orienterte de frammøtte om planene for kalvingsprosjektet i 2016.

Hva man håper å finne ut

Formålet med kalvingsprosjektet er å kartlegge når kalvingen i Forollhogna starter, når høydepunktet er og hvor lenge den drøyer. Innsamlet data om kalvingstidspunkt skal så sammenlignes med tilsvarende data fra Forollhogna samlet inn tidligere av blant andre Terje Skogland (forsker i NINA) og Kåre Guldvik (oppsyn i Forollhogna).

Undersøkelsene i felt

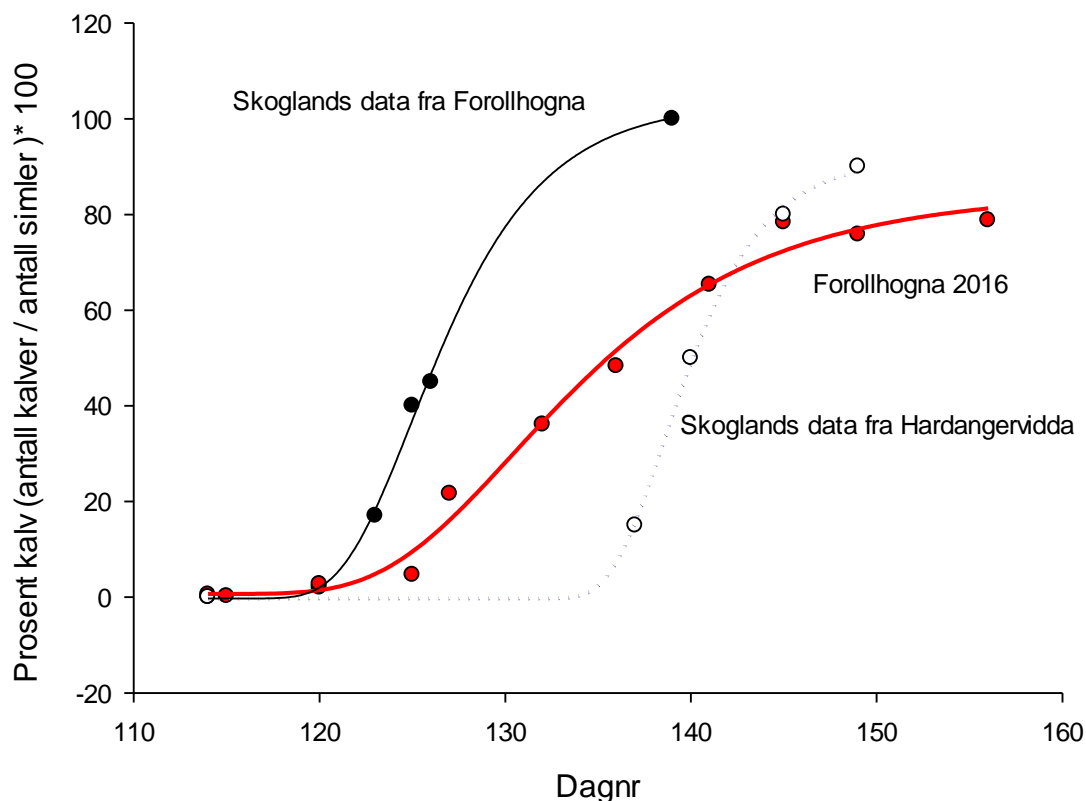
^{1 2 3} Punsvik & Jaren (2006). Målrettet villreinforvaltning, skjøtsel av bestander og bevaring av leveområder. Oslo: Tun forlag.

⁴ Skogland, Terje (1994). Villreinen, Fra urinnvåner til miljøbarometer. Oslo: Teknologisk forlag.

Prosjektets første feltdag var 24. april og varte ut mai måned. Lokalt oppsyn, SNO og NINA var ute i felt i flere kortere perioder i dette tidsrommet. Så mange som mulig deltok på prosjektets første dag slik at vi kunne kalibrere metoder og bli enige om hvordan registreringene skulle gjennomføres. Ved hjelp av teleskop og diktafon/telleskjema registrerte de som var ute i felt struktur blant dyrene som ble funnet. Kategoriene som ble brukt for struktur var «simle», «kalv», «ungdyr» og «bukk» og ut fra dette materialet skal antall kalv per simle de ulike registreringsdatoene regnes ut.

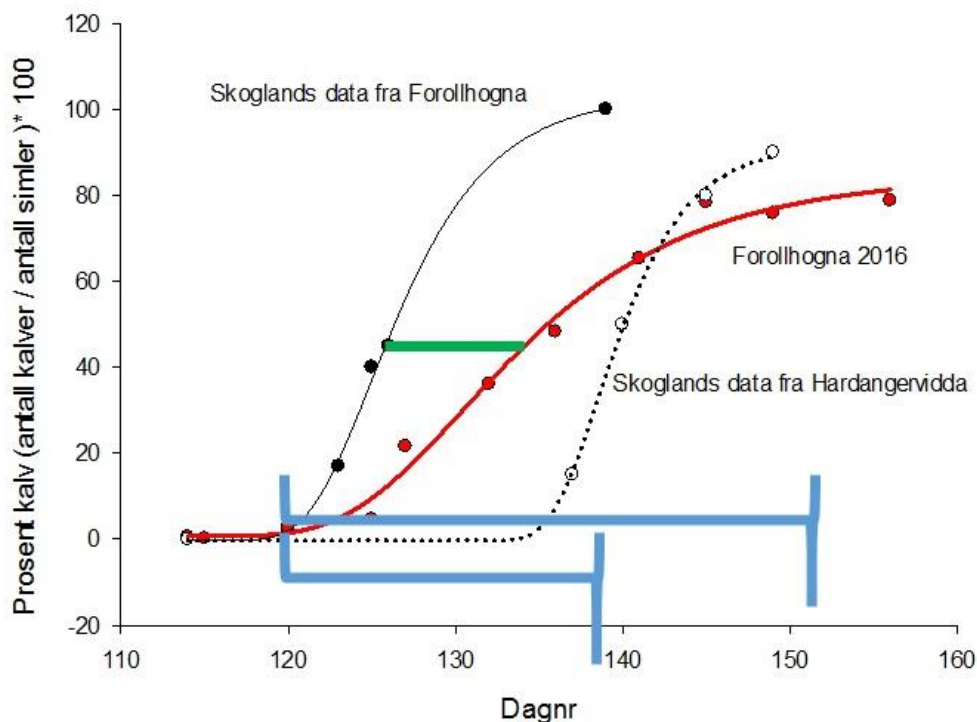
Resultater

Tallene som ble innsamlet i felt ble så sammenfattet og framstilt i grafer som viser antall kalv per simle fra første til siste registreringsdato (figur 1 og 2). Ut fra disse grafene kan man blant annet lese når «midtpunktet» for kalvinga var (grønn linje i figur 2). Første observasjon av kalv ble gjort 24. april, første feltdag. To nyfødte kalver ble da sett i en fostringsflokk på om lag 500 dyr. Vi gjennomførte siste telling søndag 5. juni.

Figur 1 I følge innsamlet data er midtpunktet for kalvinga seinere i 2016 sammenlignet med Skoglands data fra 1980- tallet. Starttidspunktet ser ut for å være det samme, men kalvinga varer lengre i 2016 enn på 80- tallet.

I følge figurene er midtpunktet (grønn linje i figur 2) for kalvinga noe seinere i 2016. Det er imidlertid en del variasjon (usikkerhet) i de estimerte linjene som beskriver kalvingsforløpet, så det er ikke mulig å si nøyaktig hvor mange dager seinere. Kalvingsssesongen (blå linjer i figur 2) i 2016 er dessuten vesentlig lengre enn det Skogland beskriver fra 80- tallet (ca 14 mot ca 30 dager). Også her må vi være forsiktige med å være for bastante i antallet dager.

Figur 2 Figuren viser a midtpunktet (grønn linje) for kalvinga er noe seinere i 2016 sammenlignet med Skoglands data fra 80-tallet. Kalvingssesongen (blå linjer) i 2016 er dessuten vesentlig lengre enn det Skogland beskriver.

Diskusjon

Innsamlet data viser at kalvinga i Forollhogna strekker seg over en hel måned i 2016. De fire ukene mellom først og sist fødte kalv har store konsekvenser for kalvenes størrelse. De som ble født først kommer også til å være de største kalvene når jakta starter 20 august. Et viktig spørsmål da er i hvilken grad jegerne har en tendens til å skyte de største kalvene. Om så er tilfelle vil jakta føre til at de største kalvene og som ble født først har større sjanse for å bli felt i jakta. Vi kan forvente at et selektivt uttak av de største kalvene vil gi seinere og lengre kalvingsperiode. Det kan dermed være en direkte mekanisme mellom jaktutøvelsen og seinere kalving. Et aktuelt tiltak for forvaltningen vil i så fall være å motivere jegerne til å la de største kalvene gå. Ennå er dette bare hypoteser, men i løpet av noen få år er det håp om at det nystarta kalvingsprosjektet vil gi svar på disse viktige spørsmålene.

Det er imidlertid mye som kan spille inn på kalvingstidspunktet. I tillegg til den tidligere nevnte voksenbukkandelen i bestanden er blant annet simlernes høstkondisjon og klima viktige faktorer⁵. Årlige variasjoner vil derfor kunne forekomme. I dagbøkene til Kåre Guldvik fra kalvinga i mai 1989 skriver han blant annet: «Skogland mener kalvinga stort sett er som normalt, kanskje en tanke tidligere i år mot tidligere år». Enkeltår med senere kalving enn normalt har og kan forekomme også i Forollhogna. For å kunne si noe sikker om hva som i dag er normalt kalvingstidspunkt er man derfor nødt til å gjøre tilsvarende undersøkelser som i 2016 over flere år.

Sommeren 2015 var svært spesiell med en våt forsommer/sommer og en lang og varm høst. Det er nå viktig at vi gjennomfører telling på samme måte neste år og at dette gjøres over 3-4 år for å få sikkert beslutningsgrunnlag og sikre data for framtida. Tilsvarende undersøkelser over flere år vil

⁵ Skogland, Terje (1994). Villreinen, Fra urinnvåner til miljøbarometer. Oslo: Teknologisk forlag.

eventuelt kunne utelukke at forandringene skyldtes spesielle forhold i 2015/16 og ikke er en negativ trend i bestanden. Det er dessuten svært viktig at vi dokumenterer nå-situasjonen før det iverksettes tiltak og endringer.

I 2016 er dette et pilotprosjekt som finansieres via det regionale villreinprosjektet. Om det ser ut for å være behov for å gå videre med dette prosjektet senere år vil det trolig bli et samarbeidsprosjekt som det søkes inn eksterne midler til.

Olav Strand og Kristin Lund Austvik